

ΗΙΛΙΑΔΑ ΤΟΥ Κ. Α. ΠΑΛΛΗ

Ἄμα πρωτόφηνκε τὸ δεύτερο μέρος τῆς «Ἰλιάδος» τοῦ κ. Πάλλη, σκορπιστήκανε στὴ μέση μὲ ὑστερική γληγοράδα κάμποσα ἀμελέτητα ξεφωνήματα, κάμποσα εὐκολα, κι' ἔχι πολὺ νόστιμα χωρατὰ κρῖση δμως ἀνθρωπινὴ ὡς τὴν ὥρα ποῦ γράφω πρόβαλε μιά καὶ μονάχη, ἡ κρῖση τοῦ κ. Κ. Παλαμά. Κατώρθωσεν ὁ Κ. Παλαμάς μὲ λίγα λόγια νὰ μᾶς πῆ πολλά γιὰ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο. Κ' ὑστερ' ἀπὸ τὰ σοφὰ λόγια του δὲν ταιριάζει ἴσως ἄλλος, καὶ μάλιστα ἔχι σὺν καὶ λόγου του κριτικός, νὰ ἐξανάρχεται στὸ ἴδιο τὸ ζήτημα. Τὸ ἔργο δμως, καθὼς εἶπαμε, εἶνε μεγάλο· ἀπέραντο εἶνε τὸ χωράφι ποῦ σπάρθηκε, κ' ἔχει τόπο γιὰ ὅποιον θέλει νὰ μαζέψῃ μερικά του στάχια, σώνει στάχια νὰ γυρεύῃ, κι' ἔχι ἀνωφέλευτα χορταράκια, ποῦ σὺν πεινασμένοι τὰ μάζεψαν οἱ ἄλλοι οἱ κριτικοί.

Ὅποιος ἔτυχε νὰ γνωρίσῃ μὲ τί πρόπο τῆ δούλεψε ὁ κ. Πάλλης τὴν δημηρικὴ του μετάφραση, πόσα χρόνια σπούδαζε ἔχι μονάχα τὸ κείμενο, (αὐτὸ τὸ παρατηροῦμε κι' ἀπὸ τὰ λίγα του «Κριτικά» στὴν ἀρχὴ-ἀρχή), μὰ καὶ τὴ σημερινὴ μᾶς γλώσσα, ὅποιος ἔξερει μὲ τί προσοχὴ καὶ μὲ τί θρῆσκειᾶ καταγινότανε νὰ μεταφέρῃ κάθε δημηρικὴ εἰκόνα παμπάλαιης ἐποχῆς σὲ ἀνάλογη δημηρικὴ εἰκόνα τῆς τωρινῆς ἐποχῆς, ποῦ κι' ὁ Ὅμηρος νὰ μείνῃ Ὅμηρος, κι' ὁ ἀναγνώστης νὰ καταδαίνῃ μὲ τὸ δὲ κὸ τ ο υ ν ο ὕ στὰ τριόρθα τοῦ δημηρικοῦ κόσμου, ὅποιος τὰ παρατήρησε ὄλ' αὐτὰ καθὼς εἶχα ἀφορμὴ νὰ τὰ παρατήρησω, ἄλλο δὲν μπορεῖ νὰ νοιώθῃ μέσα του ἀρχίζοντας τέτοια κρῖση, παρὰ φόβο μήπως καὶ δὲν τὸ πιάσῃ τὸ ἔργο μ' ὄλη τὴ σοβαρότητα ποῦ τοῦ πρέπει, μὲ τὴ σημασία ποῦ τοῦδωσσε ὁ ἴδιος ὁ μεταφραστῆς.

Τὸ πρῶτο-πρῶτο συστατικὸ τοῦ ἔργου εἶνε ποῦ στήθηκε ἀπάνω σὲ γερὸ θεμέλιο, ἀπάνω σὲ μιά καὶ μονάχη γραμματικὴ. Βράχος ἀσάλευτος ἀπ' ἄκρῃ ἔς ἄκρῃ. Φόβο δὲν ἔχει μήτ' ἓνας τοῖχος τοῦ χτήριου νὰ «καθίσῃ» καὶ νὰ μᾶς τὸ γκρεμίσῃ χάμου μαζὶ μὲ τόσα καὶ τόσα χαλάσματα ποῦ γεμίζουν τὴ φιλολογικὴ μᾶς χώρα.

Κι' ἔχι θεμέλιο μονάχα, παρὰ ὡς τὴ στέγη τὸ ἴδιο τὸ ὑλικό, ἡ ἴδια ἡ πέτρα, νικόκοφτη καὶ γερή.

Μιά καὶ συλλογιστὴ ἀνθρωπος τὴν πρόστυχη συνήθεια τοῦ τόπου μᾶς νὰ παρουσιάζεται στὸν κόσμον μὲ δυὸ λογιῶν γραμματικῆς φορεσιῆς, μιά καθημερινὴ καὶ μιά κεριακάτικη, μιά λιθάρι καὶ μιά «σοουβά», καὶ μήτ' αὐτὰ μὲ τὴν παραμικρὴ τάξη, παρὰ ὅπως ἔτυχε, εἶνε νὰ θαμάσῃ τὸ ἠρωικὸ θάρρος τοῦ κ. Πάλλη, ποῦ ἔχι στίχο, μὰ μήτε λέξη δὲν ἀφῆκε ἀλάξευτη κι' ἀταίριαστη μὲ τὸ σύστημα ποῦ ἀπαρχῆς παραδέχτηκε.

Ἀφήνω τὸ καθαυτὸ τὸ γλωσσολογικὸ ζήτημα—γι' αὐτὸ γράφηκαν καὶ θὰ γραφοῦν ἴσως ἀκόμα πολλὰ—καὶ τὸ κάμνω ζήτημα τ ἔ χ ν ης μονάχα.

Πῶς ἡ ἀληθινὴ ἡ τέχνη τὴ φοβάται, τὴν τρέμει τὴν παρδαλωσύνῃ, αὐτὸ τὸ

βλέπουμε ἅμα ρίξουμε ματιὰ ἔς ὅποιον θέλουμε καλλιτέχνημα. Ὅσο μεγάλο τὸ καλλιτέχνημα, τόσο περὶ μεγάλη κ' ἡ ἀλήθεια. Εἶτε στὰ δικά μας τὰ παλιὰ πᾶμε, εἶτε στὰ σημερινὰ τὰ ξένα, θὰ βροῦμε πάντα ἓνα γλωσσικὸ θεμέλιο, ἓνα γλωσσικὸ ὑλικό. Ἄν ὁ ἔνας τὸ βγάλλῃ ἀφροδιτωμένο κι' ἀπαλὸ-ἀπαλὸ, ὁ ἄλλος ἀντρίκιο καὶ δωρικό, αὐτὸ εἶνε κι' ὀνομάζεται ὕ φ ο ς, εἶνε ἡ «ἀτομικότητα» τοῦ τεχνίτη, καὶ μου φαίνεται ἓνα ἀπὸ τὰ ὠραιότερα χαρακτηριστικὰ τῆς Τέχνης, ποῦ ὁ καθένας ἔχει τὴ δύναμη καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ μᾶς εἰκονίξῃ τὸ χαραχτήρα του, τ ἡ ν ψ υ χ ἡ του μέσα στὸ ἔργο του.

Ἔχει λῶϊπὸν τὸ μεγαλύτερο συστατικὸ τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἔργου ἡ μετάφραση τοῦ κ. Πάλλη, τὴ γραμματικὴ ὁμοιότητα τοῦ ὑλικοῦ ἀπ' ἄκρῃ ἔς ἄκρῃ. Ἔχει καὶ τᾶλλο τᾶπαρλιτο καλλιτεχνικὸ σημάδι, ποῦ μᾶς φανερώνει τὰ ἰδιαίτερα συστήματα τοῦ τεχνίτη.

Ἄς δοῦμε τώρα κι' ἂν ἀναγκάστηκε ὁ κ. Πάλλης νὰ θυσιάσῃ τὸ πρωτότυπό του ἔς αὐτὰ τὰ συστήματα.

Δὲν ἀγαπῶ νὰ διαλέγω ἀποσπάσματα, καθὼς κάμανε μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀκριτοὺς κριτικοὺς γιὰ νὰ ποδείξουν τὰ ψεγάδια τοῦ ἔργου. Ἀνοίγω τὸ βιβλίον καὶ παίρνω ὅποια σελίδα τύχῃ ὀμπροστά μου. Πῶς θὰ βρῆ ὁ ἀναγνώστης πολλὰ καλλίτερα τοῦ τὸ ἐγγυοῦμαι, γιὰ τὸ διάβασα ὄλο, κι' ἔχι μιά μονάχη φορά. Παίρνω δμως τοὺς ἀκόλουθους στίχους ἀπὸ τὸ Θῆτα.

Μάτωσε τότες ἡ καρδιά τοῦ Ἐχτορα ἀπ' τὴ
 [λύπη
 δμοσεκεῖ τὸν ἄφρησε, κι' ἄς ἔκλαιγε τὸ φίλον,
 Καὶ τὸν Κεβριόνῃ φώναζε τὰ γέμια νᾶν τοῦ
 [πιάσῃ,
 τὸν ἄδερφό του ἐκεῖ κοντά· κι' ἀφτὸς ἀκούει
 [καὶ τρέχει.
 Τότε ὄξω ὁ ἴδιος πῆδησε ἀπ' τὸ πινώρηο ἀμάξι
 σκούζοντας σὰ θεριό, κι' ἀρπᾶ στὸ χέρι μιά κο-
 [τρώνα
 κι' ἴσια σιὸν Τέφχτρο χοίμηξε, νὰ τὸν φάῃ
 [ζητώντας.
 Κι' αὐτὸς τότε ἔβγαλε πικρὴ σαῖτα ἀπ' τὴ φάρετρα
 καὶ στὴ χορδὴ τὴ ζύγωσε· μὰ ἐνῶ τραβοῦσε πίσω,
 σ' τὸν ὦμον ὁ Ἐχτορας σιμᾶ, ὅπου χωρίζει ἡ
 [κλειδα
 λαίμω καὶ στήθια κι' ἡ πληγὴ εἶνε βρεϊά, ἐ-
 [καὶ πέρα,
 ἐνῶ τὸν σκόπεθε, ἀδρὺ τοῦ κάθισε λιθάρι,
 κ' ἔσπασε ὁ χτύπος τὴ χορδὴ. Καὶ μούδιασε
 [του ἡ χεῖρα
 στὴ ρίζα, καὶ στὰ γόνατα γκρεμιέται κι' ἀπο-
 [μίνει,
 κι' ὄξω ἀπ' τὸ χέρι τοῦ πεσε τὸ λυγιστὸ δοξάρι.
 Μὰ ὁ Δίας δὲν τὸν ξέγασε σὺν ἔπασε, μὸν τρέχει,

ΗΙΛΙΑΔΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

Μέμφονται τρεῖς πολιτισμοῦ καὶ κατηγοροῦν, διότι εἶνε αἰτία ὄλων τῶν κακῶν, τὰ ὅποια μᾶς βαρύνουν ὡς ἐκ τῆς καθιστικῆς ζωῆς, τὴν ὀποῖαν διάγομεν καὶ ἡ ὀποῖα ἀποδίδει εἰς τὸν ὀργανισμόν μᾶς ραθυμία, κόπωση εἰς τὸν σὸ μάχον, ἔμφραξιν τοῦ ἥπατος καὶ ἐμποδίζει τὰ ἔντερα. Ἀλλὰ πρέπει νάναγωρίσῃ τὰ, δει ἀδιαφοροῦντες πρὸς τὰ δυσάρεστα ταῦτα δημιουργοῦμεν κακὰ ἀθεράπευτα. Συνεπῶς εἶνε ἀνάγκη νὰποβάλλωμεν καθ' ἑἰσάστην ὄλα τὰ περιττὰ τοῦ αἵματός καὶ τοῦ σώματος διὰ τῶν πρῶτων. Ὁ μόνος τρόπος πρὸς τοῦτο εἶνε νὰ λαμβάνωμεν καθ' ἑἰσάστην ἐν μικρὸν ποσῆριον τοῦ ἔλατος Hunyadi Janos τῆς πηγῆς Saxlehner τὸ ὄσον ἔχει τὸ εὐχάριστον νὰ καθαρίσῃ καὶ ἀβλάβης εἶνε, εἶε τὸςω τέλειον καὶ πρῶτοφο ν ἐφ' ὄλων τῶν ἐντερικῶν διασπαρχῶν χι ἔς τὸ παράπαν νὰ ἐρεθίσῃ. Το καθαρισκόν τοῦτο, τὸ τονωτικόν καὶ ἀποσπαρτικόν, εἶνε δια-

Τὸ κάτω-κάτω, ποῖος ἄλλος εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ μεταφραστῆ παρὰ νὰ μᾶς παραστήσῃ ἔνα νοήματα καὶ ἔνα συνήθεια μὲ τρόπον ποῦ νὰ τὰ νοιώθουμε; Αὐτὸ μᾶς τὸ κατώρθωσε ὁ κ. Πάλλης, καὶ τὸ κατώρθωσε ἐπειδὴ βάσταξε τὴ δύναμη τοῦ πρωτότυπου· καὶ τὴ βάσταξε αὐτὴ τὴ δύναμη, ἐπειδὴ μεταχειρίστηκε τὴ μόνη γλώσσα ποῦ μπορεῖ νὰ τὴ μεταδώσῃ στὸ ρωμαϊκὸ ταῦτί μας.

Ἐνα μονάχο παράπονον μπορεῖ νάχη ὁ μεταφραστῆς μᾶς, τὸ πῶς δὲν ἦρθε ἀκόμα καλὰ-καλὰ ἡ ὥρα τέτοιου ἔργου. Οἱ ἀστόχαστες οἱ καταλαλιῆς ποῦ βουήθανε μέσα στ' Ἀθηναίκα τὰ ζαχαραπλαστεῖα θὰ εἶνε ξεχασμένες, κ' ἡ «Ἰλιάδα» θὰ μελετιέται ἀκόμα ἀπὸ δυνατώτερους κριτικούς.

Εἶνε δμως κρῖμα γιὰ τὸν κ. Πάλλη ποῦ μπορεῖ νὰ μὴ ζῆ ὁ ἀνθρωπος τότες, νὰ βλέπῃ πῶς τοῦ κάκου δὲν πῆγαν οἱ μεγάλοι του κόποι.

Ἀργύριος Ἐφταλειώτης